Vaikuttavuuskeskus-pilotin lausunto hallituksen esityksestä valtion vuoden 2026 talousarviosta

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaosto on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksestä vuoden 2026 talousarviosta.

Mikä Vaikuttavuuskeskus-pilotti on?

Sosiaali- ja terveysalan vaikuttavuuskeskus on osa sosiaali- ja terveysministeriön (STM) johtamaa vaikuttavuuden edistämisen kansallista kokonaisuutta. Vaikuttavuuskeskusta valmistellaan Pirkanmaan johdolla EU:n Kestävän kasvun ohjelman RRP-hankkeessa vuosina 2023-2025. Päämääränä on ollut Vaikuttavuuskeskuksen rakenteiden, mm. toiminta- ja ohjausmallien määrittely, tavoitteiden ja tehtävien tarkentaminen sekä keskuksen perustaminen ja toiminnan käynnistäminen. Lisäksi on määritelty Vaikuttavuuskeskustoimijan tulevat tehtävät hyvinvointialueiden, Helsingin ja HUS:n tarpeiden pohjalta. Valmistelun painopisteinä on ollut sosiaalihuolto ja hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Hankkeen päättyessä valmistelu jatkuu kaksi (2) vuotta STM:ssä osana palvelureformin vaikuttavuuden ja kustannusvaikuttavuuden toimeenpano-ohjelmaa.

Mitä Vaikuttavuuskeskus tuottaisi hyvinvointialueille?

Hyvinvointialueiden tarpeiden pohjalta pilotissa tunnistettiin Vaikuttavuuskeskuksen tehtäviksi:

- Arvioitujen ja vaikuttaviksi todettujen menetelmien ja mittarien tavoitteellinen, systemaattinen ja konkreettinen käyttöönoton tuki hyvinvointialueille (ml. vähähyötyisistä menetelmistä luopuminen)
- Vaikuttavuuskulttuurin ja –osaamisen tukeminen

NHG:n toteuttaman kustannushyötypotentiaaliselvityksen mukaan Vaikuttavuuskeskuksen lisäarvo syntyy yhdenmukaisesti arvioitujen, vaikuttavien ja kustannusvaikuttaviksi todettujen menetelmien ja mittarien käyttöönoton tuesta, hyvinvointialueiden keskinäisen vertaiskehittämisen koordinoimisesta sekä käyttökokemusten tuottamisesta ”valtiotasolle”. Lisäksi Vaikuttavuuskeskus tehostaa kustannusvaikuttavuustiedon hyödyntämistä hyvinvointialueilla.

Vaikuttavuuskeskus toimisi valtiotason (STM, VM, THL) ja hyvinvointialueiden välissä; painopiste kuitenkin lähempänä hyvinvointialueita, Helsinkiä ja HUS:ia.

Vaikuttavuuskeskuksen kustannukset?

Hankkeen päättymisen myötä on tarpeen turvata siltausrahoitus ennen lopullista toiminnan vakiinnuttamista. Laskelmien perusteella siltausvaiheen kustannukset olisivat 550 000 €/vuosi (sis. 5 htv). Vakiinnuttamisen myötä vuosittaiset kustannukset olisivat 1,7M€.

Mitä hyötyä Vaikuttavuuskeskuksesta on?

Kansallisen Vaikuttavuuskeskuksen hyötypotentiaali on merkittävä. NHG:n kustannushyötypotentiaaliselvityksen perusteella:

- Suomessa tunnistetaan laajasti tarve Vaikuttavuuskeskuksen tyyppiselle toimijalle
- Näyttöön perustuvien toimintamallien käyttöönoton tukemisessa Vaikuttavuuskeskuksella arvioidaan olevan merkittävä hyötypotentiaali

- Vaikuttavuusperusteisen mittaamisen tukeminen nähdään isoksi teemaksi, ja siinä koetaan olevan roolia sekä kansallisella (erityisesti THL) että lähempänä alueita olevalla toimijalla
- Vaikuttavuuskeskuksen tulevaisuuden toiminta vaatii onnistuakseen vahvaa verkostojohtamista
- Laskennallinen vuotuinen maltillisesti arvioitu kustannushyötypotentiaali on 110 – 130 m€ (5 vuoden aikajänteellä) ja 350 – 410 m€ (10 vuoden aikajänteellä). Nyt tehdyt laskelmat vastaavat Vaikuttavuuskeskuksen vakiintunutta toimintaa (~15 htv).

Tampereella 21.10.2025

Suvi Liimatainen

Vaikuttavuusylilääkäri, Vaikuttavuuskeskusvalmistelun työryhmän pj.

Pirkanmaan hyvinvointialue ja Vaikuttavuuskeskuspilotti